

הלכות פסח סימן תמו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ח]

ולכתחלה טוב להחמיר בדין ראשונה⁽¹⁴⁾.

[משנ"ב שם]

אסור לקבץ לקבץ בקינה ולקבץ⁽¹⁷⁾.

(17) וכן מלשון השו"ע (ח"מ סי' רצ"ז) שכתב שאחרי שעה חמישית ימכור בשוק את החמץ המופקד אצלו 'לשעתו', דייקו הפתחי תשובה (שם ס"ק ח) והמנחת חינוך (מצוה יא אות ט) שמשמע שמוכר רק לזמן, וכדעת המג"א ושאר האחרונים.

[משנ"ב ס"ק יב]

אכל לא קבל עליו לקבץ⁽¹⁸⁾.

(18) ואף שמבואר בגמרא (ב"מ צג, ב) שמוטל על שומר להציל את הצאן המופקד אצלו אף על ידי שכירת רתעים שישמרו על הצאן או במקלות, ואם לא עשה כן חייב לשלם אף שההפסד לא נגרם מחמתו, כתב המחנה אפרים (הל' שומרים סי' לה) שכשהבעלים בעיר ויכול להציל בעצמו את ממונו, אין הדבר מוטל על השומר. ואף אם לאחר שהפקיד אצלו הלך הבעלים למדינת הים, ושוב אינו יכול להציל את ממונו, מ"מ הרי לא קיבל עליו השומר לטפל בפקידון במכירתו וכדו', ואינו חייב בזה אלא כמשיב אבידה. ועוד טעם הוסיף המחנה אפרים לפטור את השומר, שהרי חמץ שעבר עליו הפסח אין קלקולו ניכר, ואף אם היה השומר גורם קילקול זה בידיו היה פטור מלשלם, ולכן לא נתחייב בזה כלל.

[שעה"צ ס"ק יד]

דאגוס הוא, כדלעיל בסימן קח⁽¹⁹⁾.

(19) שלגבי מי שסבר שעדיין יסאר לו זמן להתפלל אחרי שיסיים את העסק שבו הוא מתעסק, ואחר כך שכח להתפלל, כתב השו"ע שם (ס"ח) שרשאי להתפלל תפילת תשלומין, משום שנחשב אנוס, והוסיף המג"א שם (ס"ק יא), שגם לענין דיני ממונות נחשב בזה כאנוס.

(14) ובטעם הדבר שנהגו להחמיר בזה, כתב הכף החיים (ס"ק כא) שהוא משום חומר איסור חמץ. ומובא בשם הגר"ז סאלווייצ'יק (הלכות חג בחג פסח, פ"ח הע' 4), שתמיה על אלו שלענין קריאת שמע שהיא מדאורייתא מקילים לחשב את סוף זמנה מהניח החמץ, ולענין איסור אכילת חמץ בערב פסח אחרי שליש היום שאינו אלא מדרבנן, מחמירים לחשב את זמנו מעלות השחר. וראה מה שכתב שם לענין סעודת הבוקר בערב פסח שחל להיות בשבת. [וראה מה שכתבנו בזה לעיל (סי' נח ס"ק ד)].

ולגבי קטנים, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ז תשובה כב) שיש להקל ולסמוך על הדעה שאיסור אכילת חמץ מתחיל רק אחרי שליש היום מהניח החמץ.

[ביה"ל ד"ה אסחור]

עין פנודע ביהודה תנאן סימן סג⁽¹⁵⁾.

(15) ושם לא היקל בזה אלא אם כן קנה הנכרי את החמץ בקנין משיכה או בקנין חצר כשעמד הנכרי בצד החצר, אך לא בקנין אגב, משום שלזה צריך דעת המקנה, וכיון שכאן החמץ כבר אינו ברשותו של הישראל, אינו יכול להקנותו לנכרי.

[משנ"ב ס"ק יא]

דקא אחר כך יאסר בהנאה⁽¹⁶⁾.

(16) ולענין חובת הנפקד לבער את החמץ כשתחילת זמן איסור חמץ במקומו שונה מזו שבמקומו של המפקיד, הן כשקיבל עליו אחריות על החמץ והן כשלא קיבל עליו אחריות, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תמ ס"ק ב).

המשך מעמוד קודם

[ביה"ל ד"ה אסחור]

ופשוט דאז אסור לקבץ לקבץ⁽¹³⁾.

(13) ומי ששכח למכור את חמצו לפני השעה השישית, כתב בשו"ת ראשית בכורים (סי' ה) שיש להורות לו להקנות את מקום החמץ בכסף לנכרי לפני חצות, והנכרי יקנה את החמץ מעצמו בקנין אגב כזוכה מן ההפקד, או על ידי קנין חצר כשהנכרי עומד בצד המקום שהישראל הקנה לו [ובשו"ת אבני נזר (אור"ח סי' תקכח) התיר לעשות כן גם אחרי חצות]. והפמ"ג (סי' תמח א"א ס"ק ב) כתב, שרשאי להשליך בשעה זו שקודם חצות את חמצו לפני בהמותיו של נכרי ידידו, והנכרי לא יניח לבהמות לאכול, אלא ישמור את החמץ עבור הישראל עד אחר הפסח [ובשו"ת פני יהושע (סי' יד) התיר לעשות כן גם אחרי חצות]. והגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' טז אות ג) תמך על דבריהם, שבאופנים אלו הרי עובר מדרבנן על מצות תשבית, ואין מותר לעשות כן לכתחילה.

נדע ביהודה (מהדו"ק אור"ח סי' כא ד"ה ולכן) שאין זה אלא לאחר חצות, אבל לפני חצות מותר לאכול מצה עשירה. אמנם, השו"ע הרב (סי' תמד ס"ג) כתב, שכבר מהשעה החמישית נוהגים שלא לאכול מצה עשירה [וראה שעה"צ לקמן (סי' תעא ס"ק כ)].

[ביה"ל ד"ה ואפלו]

עין לעיל סימן רטו בהג"ה שפי דעות בזה⁽¹²⁾.

(12) אמנם במשנ"ב שם (ס"ק נד) כתב, שגם לדעה שצריך לברך על ריח טוב של פת חמה, אין זה אלא כשנטל אותה כדי להריח בה, וביאר בשעה"צ שם (ס"ק מז), שאם לא כן דאי שלא יברך, שהוא כמי שנכנס לחדר שמונחים בו בשמים, שאינו צריך לברך גם אם מתכוין להריח, כיון שאין הבשמים עשויים לריח. ותמה הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ד ארחות הלכה הע' 67), שאם כן לכאורה במקרה שאינו נוטל את הפת בידו, לכל הדעות אין איסור להינות ממנה בפסח.

הלכות פסח סימן תמג

באר הגולה ין

ח שם י"ג בקבדא
דימנן חקקא

ומהרי"ל. (ט) ויש אומרים עד שתי שעות קדם חצות (תה"ד סימן קכא): **ב ח' ישראל שהיה בידו חמצו של ישראל אחר**
בפקדון. (י) יעקבנו עד שעה חמישית, ואם לא בא בעליו (ה) (יא) *ימקבנו * לאינו ייחודי, ואם לא מקור, (יב) חזב

באר היטב

השחר עד צאת המוקבים. ונ"ל דאם שבת ולא מר חמצו יש לסמוך אדעת
י"א, ואם הוא יותר משעה עד חצות מפר למקור, מ"א: (ה) ימקבנו. נ"ל

באר הלכה

נקרא חמץ שעבר עליו הפסח, וכן פסק בספר בגן עולם ובתשובות שו"א ומשיב
חלק ב סימן מ. ויש מאחרונים שמעדיין דאפילו אחר שני בדיעבד אם מר
לא נקרא אחר-כך חמץ שעבר עליו הפסח, מאחר דלכמה פוסקים לא עבר על
כל נראה עד הלילה, עין בגדע ביהודה תכנא סימן סג⁽¹⁵⁾ ובשאגת אריה סימן עט,
ועין בשערי תשובה סימן תחמ סעיף קטן טו ובגשמת אדם בהלכות מכירת
חמץ שאלה א. והיכא שהשליף אחר חצות את חמצו לנשות הרבים אם מפר
אחר הפסח לתוך ולחכות בו, עין לקמן בסימן תחמ בשערי תשובה ובגשמת
אדם הנ"ל ובשערי חמץ: * ויש אומרים עד שתי שעות קדם חצות. עין
משנה ברורה. והשעם כתוב בתרומת הדשן, ודמכנין אשנא קמא דגמרא דאין
אדם טועה יותר משתי שעות, ואלו השעות מסתמא הם שעות בינוניות
ולקאונה לדעה זו יציר לפעמים גם חמץ, כגון במדינות שהמים שקדם פסח
הם קצרים משלנו, לא יהיה מפר באכילה שתי שעות קדם חצות, ולדעה
ראשונה דחשבינן שעות זמניות, כדאי מפר אפילו בחוץ שתי שעות כל זמן
שהוא עדין במקוץ שליש היום, וכן משמע בכתב שולח ובמור קטנייה. ולענין
דעמי אפשר לומר דבזה גם התרומת הדשן מודה להקל שלא להחמיר יותר
מדעה ראשונה, דהיי דדמכנין אחרותא קמא דאין אדם טועה וכו', אבל הלא יש
עוד אוקימתא: משום דדעה רביעית זמן סעודה לכל היא ואין אדם טועה בה,
והיי אוקימתא לא פליגי אהדדי, כמו שכתב בתרומת הדשן, ואם כן אין לאסור
באכילה בחוץ שתי שעות משום דאין לעשות על ידיו לא לכל גם אחר חצות,
דהלא עד שליש היום זמן סעודה לכל היא, דמסתמא במדינות שהיום קצר גם
כן זמן סעודה עד שליש היום אף שנמשך בחוץ השמש שעות שקדם חצי
היום, ואם כן אין אדם טועה בה. ולדינא כדאי הכי אין נפקא מינה, דבאופן
קזה נחל לסמוך אדעה ראשונה להקל, ובפסח שהיא העקר להרבה פוסקים:
באכילה וכו'. ומכל מקום המסקנא דגם בל כדאי כדאי שהיא, ידא למקור
לעצמם ולא יסמוך על הנפקד, דשמוא יושב (ואחרונים): * לנכרי. עין בגד
אברהם שכתב דאם הוא דבר שלא ימצא ברוח קונים בשעה חמישית מפר
למקור קדם לכן. ואני לא העפתי כן, דמשמע לכאורה דמחשש שמוא ייחל מתדי
למקור מקום, וכן פשוט אינא אחרונים, ובאמת זה כדאי אי אפשר לומר, כמו
שכתב המפורסמים, ונ"ל כן העפתי דבר המקור חיים דנזקא כשיושש שלא
ימצא קונים כלל אחר-כך, ובאר שם שזהו כונן מגן אברהם, ועין שם שגם כזה
נשאר בצריך עיון, דמחשך משפט סימן רצב סעיף יח מוכח דאפילו באופן זה

כשהגיע זמן אסורו הכרח לשפרו, (ח) כזה מסתמא דהפסיד חובו
(יח) על-פל' פנים, ובדעת המגן אברהם, דדעת כל ממשכן הוא כדאי שכל זמן שלא יחזיר לו הפלגה משכנו לא יוכל לתב'ע ממנו
חובו, אלא-אם-כן יהיה הפלגה אנוס באבדת המשכון, כגון שיגלו ממנו לטטים וכיוצא בזה משאר אגסים, אבל כאן שהיה אפשר

שער הציון

(יג) מגן אברהם, ואלה רבה סימן תלא, והביא שכן גם כן דעת נחלת צבי, ודלא כט"ו, וכן דעת בעל מור וקציעה והגר"ו ומי"א אדם. ואף שהמגן אברהם נקט דבריו
בשבת, אפשר דלא נזקא הוא, וכן האלה רבה והגר"ו נקטו בסתמא, דבדיעבד נחל לסמוך על דעת הנשי אומרים, ומכל-שכן לפי דעת מור וקציעה שנקט דבריו
בדעה זו, וכן סתמנו בפנים: (יג) כן מוכח מרש"י י"ג דבר המחתיל 'המח' וכן מוכח בספר 'ובהלכות י"א יאית: (ד) יא לא מצא מקום לשפוט פשיטא דפסח
לכלי עלמא. וגדולה מזו כתב בגמ' שולח לדעת מגן אברהם, דאם טען 'שכחתי למקור' פסור, דאנוס הוא, כדליל בסימן קח⁽¹⁶⁾, וכן כששען 'סבור הייתי שאוכל לסמוך
על המפקיד שבודאי ימכנו במקום שהוא על ידי קנין ולכן לא מכרתי בשעה חמישית', ובכשהגיע זמן אסורו צו לו בידיו לפרוק משעם שזין אנו סומכין על זה
שהמפקיד מר במקום שהוא, פסור, דאנוס הוא, דלאו כלי עלמא דינא גמירי: (טו) וגם על זה מפקפק שם, דהנה לה למקור במקומו, ואף-על-גב דהנפקד לא היה
יכול לסמוך על זה והיה מחזיב לכפרו כמו שכתב המגן אברהם, מכל מקום הנה לה להודיע בכתב או על ידי שליח להנפקד שמקורו, ואם לא מר-והודיע להנפקד,
איהו דאפסיד ואבדה מדעת היא, והנפקד מחזיב למקורו שלא יכיר המפקיד עד כל יראה וכל ימצא, אם לא שהיה המפקיד מביט דהם בענין שיש אפשר
לו להודיעו, ואם כן אף אם היה מוכרז במקומו על הנפקד לכפרו, על-כן מחזיב למקורו, ומיב בשומר שבר אם לא מר: (טו) אבד העותר ומשה יהודה וד' אליהו
הגר"ו וביח-מאיר. עין שם שהאריכו בטוב טעם. והאלה רבה מסתפק בזה וכתב וזה לשונו: ואני אומר דצריך עיון בנזקא דפקדון ולא מרז אם חזיב וכן גבי
אבדה, ובהנהגות אשרי פרק המפקיד משמע דחזיב, עד כאן לשונו. והנה מה שהביא מנזקא דפקדון, האחרונים הנ"ל כתבו בהדיא שפסור גם שם, ומה דרצה לסייע
לדיון זה מהנהגות אשרי אין ראיה, והטעם לא קאמר דחזיב מרזא מרזא אלא משום שלא הודיעו דהפסדו מרזקיבין, ומסתמא מרז' שם באופן שהמפקיד לא היה
לו לידע שירקבו, ובהו מסתפק דעמה, והוא בכלל שמירתו שלא יאבד החפץ ויודיעו לכלל החפץ (ונאפשר שגם האחרונים הנ"ל מודים באופן זה), מה שאין כן
בענינו אדרבה גם המפקיד יודע שהגיע זמן אסורו: ומשום שלא מרזא גם כן אין לחיוב, דזה לא נכנס בכלל שמירה, וכמו שכתבנו בפנים: (יז) הגר"ו מהא דחשך
משפט סימן עב שש"ף סעיף קטן כ. ואף שבמשה יהודה דעתו דאף בזה לא הפסיד חובו וכ"ל, דאינו על זה רק שומר, ומכירתו חמץ לא נכנס בכלל סוג השמירה
וכנ"ל, מכל מקום מסתמא יותר בהגר"ו מהא דש"ף הנ"ל, וכן נוטה בספר בגד יעשי, עין שם: (יח) ואם היה המשכון שנה יותר מכדי חובו אינו מחזיב הפלגה
לשלם לו מכיסו, ולענין המותר אינו אלא בכלל שומר פקדון דעלמא, וכבר בארנו לעיל שנה אינו בכלל פשיעה מה שלא מרזא, וכן כתב הגר"ו:

ט טור בשם רמב"ם (י) [1] לבערו (יג) בזמן אסורו (יד) אפלו אם אינו חייב באחריותו: ג *אם קנו שום דבר בחמץ (טו) אחר במעשה השפסח הנה אמת ותוספות בחילוף דף

שערי תשובה

באר היטב

דאם הוא דבר שלא ימצא בנזח קונים בשעה ה' מתר למכור קדם לכן; מיהו אם במקום היוכל למכור לא"י שיודע שיחזיר לו אחר הפסח, אסור למכור מכירה חלושה, מ"א: (י) לבערו. אע"ג שהוא אינו עובר עליו מ"מ יבערו שלא יעברו עליו המפקיד, ואע"ג שאפשר שהמפקיד מכרה לא"י בענין שלא יעברו עליו מ"מ אין ספק מוציא מידי ודאי ושמה לא מקרו, לפיכך חייב לבערו, ב"ח. וכתב המ"א: ונראה דהנפקד חייב לשלם דמי הנפקדון למפקד, שה"ל למכור קדם זמן אסורו, וא"ל דהמפקד פשע שה"ל למכור לא"י במקום שהוא, כיון דק"ל דאין הנפקד רשאי לקסוף ע"ז וחיוב למכור א"כ פשע שלא מקרו, ומיהו אם החמץ בעין אומר לו הרי שלך לפני, מיהו אם היה משכונן בידו צ"ע אם יכול לומר הרי שלך לפני וחיוב לפרע לו מעותיו או דלמא כיון שהוא פשע הפסיד מעותיו, ע"ש. וט"ו כתב בפשיטות דההנזק של החמץ על הלזה כיון שהגוף שלו והלזה צריך לשלם לו מה שהלזה לו, וה"ה אם מקרו בזול בע"פ ההנזק על הלזה, ע"ש. ותח"י חולק על המ"א ופסק דאין הנפקד חייב לשלם דמי הנפקדון, ע"ש. וענין בתשובת יד אליהו סימן יו. וכתב היד אליהו דהנפקד יכול לומר קים לי במאן דפוסר, ע"ש וכן בס' אבן עזר חולק על המ"א ופסק דאין הנפקד חייב לשלם להמפקד, ע"ש בסימן מא

שכתמי, ותב מהר"ל בן חסדא הנאדר אם טענת שכתמי פשיעה הוא ואפלו אם לא היה שפסח וה"ל פשיעה בבגדים דפסור, ע"ש: ולא ידעתי למה כתב זה, דאפלו אם היו שפסח בחמץ שכן היה חייב, אף דמשמע משאלה שחמץ של ראובן לכד היה והפסיד אצל שפסח וה"ל פשיעה בבגדים דפסור, ע"ש: ומכ"ש להשי"ן סימן שסג שחולק על ורש"ל וס"ל דשומר כמו גזלן וימצי אמר הרי שלך לפניך

משנה ברורה

להפלה למכור קדם הפסח ולא מקרו, הרי עצלותו גרמה הפסד המשכונן שגאסר בהנאה ואין זה אנס. ונפשוט דאם מקרו בערב-פסח, אף-על-פי שמכרו בזול, אין עליו כלום וההפסד הוא על הלזה, ט"ו. מיהו, אם המשכונן הוא בעין, גזון שלא בצרו הפלה לאחר זמן הבעור והשנה אותו עד לאחר הפסח, (ט) אפשר דכיוול לומר לו 'הרי שלך לפניך' (סו) אף-על-פי שאינו שנה עכשו כלום, דחסרון שאין נכר הוא ולא הפסיד חובו: (יג) בזמן אסורו. בשעה ששית. ואף-על-גב דאפשר שבעל החמץ מקרו לעבוס במקום שהוא באחד מדרכי הקנינים, מקל מקום כיון שיש כאן ודאי חמץ, ופסק מקרו בעליו לעבוס ופסק לא מקרו, אין ספק מוציא מידי ודאי וחיוב לבערו: (יד) אפלו אם אינו חייב באחריותו. ואפלו אם לא קבל עליו שמינה כלל (אחרונים). ואף-על-גב דהוא אינו עובר עליו, מקל מקום צריך לבערו כדי שלא יעברו עליו המפקדים, דכל ישראל צריכים זה בזה וב"ח ומ"א. ודעת הגר"א, (כ) דיש עליו חיוב מן התורה לבעור אף שהחמץ אינו שלו, כיון שהחמץ בביתו והוא של ישראל, וכן דעת הגר"ח ובית מאיר, ענין שם: ג (טו) אחר שש שעות. ונראה לומר, אף-על-גב דאז אסור בהנאה מן התורה לרב פוסקים, ואם-כן הלא קעבר בקנינו אדאורייתא, אפלו הכי בדיעבד אינו תופס דמיו, דלא מצינו שיתפס האסור על הדבר שהחליף כי אם בעבודה וזה והקדש ושביעית, ולפי זה הוא הדין

שער הצינור

(יט) מגדל אברהם, ענין שם ששאר בצריך עין. ומש"ז מוכח דפשיטא לה דחיוב הלזה לשלם, וכן סתם הגר"ז להלכה. ואנו כתבנו בלשון 'אפשר', משום דבבבג"שע מצד דאף בזה הפסד הפלה חובו, ענין שם: (כ) ומצאתי בדבריו בהנאה בפה"ג ובהלכות ר"י גיאות, וכלשון הש"ס בקא"קמא צ"ח והכל מצוין עליו לבערו. וענין בעמק-הלכה סימן קכו:

תקנו: 1 לתת.

שרצה לומר דעשה דמשיביתו אינו אלא בע"פ ולא בשאר ימות הפסח, דהא אף אם בודק בתוך הפסח צריך לברך, ולא נהנה הנזק על מניעת האסור רק על גשת המענה, ע"ש. וענין לעיל סימן תלה, וענין מ"ש לעיל סימן תמ בשם השאגת אריה סימן פג וסימן פד: [1] לבערו. ענין בה"ט. וענין בשו"ת חת"ם סופר. בא"י ששקח תבואה של ישראל לעשות סמנה מאלו"ל בלא ידעת הישגרי, ואנדרה קדם ששעה של פל הישגרי ומהו בו ושוב הדין להישגרי ששראה וקצט עליו ולכן הלך האי ולקחה מן המים ורפשה, אם הנקלה נכר בתבואה ורשאי לקבל ממנו דמי התבואה כפרקון הנזק. ואפלו אם אין נכר יש לצדד בזה, אלא שיש לפקפק בדבר, ע"ש. ומ"מ אסור לשום ישראל לקנות הפאלי"ל מן הא"י. קדם שנתקללה אפתי ברשות ישראל הנה נקמה ונהה חמץ של ישראל שעה"פ, ע"ש. וענין בשו"ת נ"ב ח"א שכתב בגמלן שאומר לגמלן הרי שלך לפניך אין חסדן גאסר, וענין בג"ב מ"ת סימן סה וסימן עה שכתב לישלם מה שהקשה לו ע"ז מכפה מקומות, וענין בשו"ת בית אפרים סימן לו מ"ש בזה. וענין בשו"ת יעקב ח"א סימן י"ט באסור שהפסיד פכה מסתבר בלא אחריות, והנפקד משום חשש שמא יש שם חמץ ככר בע"פ לא"י אותה הפכה עם שאר החמץ שלו ונאכד הכל בפשיעת הא"י, ונשאל אם זה הרי פשיעה מה שמכר לא"י, ואת"ל שהוא פשיעה, אם גם פשיעה בכלל התנאי שלא יתחייב באחריות, והשיב דהרי הרי פשיעה, שלא היה עליו חובת בעור, כיון דיוע אם יש בחיוב חמץ לא, אחריות בחמץ לא מחזקת, ומ"מ פסור מחמת התנאי דגם פשיעה בכלל ובמ"מ בח"מ סימן עב ובסימן שה, ואף שכתשובת בית"ח סימן קלח ומהר"ט חלק ח"מ סימן קיו חולקים, אין נראה לדחות דברי מהר"ם מראטנבורק, ע"ש. וענין בשו"ת שער אפרים סימן כח בראובן שבעל לשפוט פשיעה ולא מכר חמץ בע"פ והוא טוען שומר שכן היה חייב, אף דמשמע משאלה שחמץ של ראובן לכד היה והפסיד אצל שפסח וה"ל פשיעה בבגדים דפסור, ע"ש: ולא ידעתי למה כתב זה, דאפלו אם היו שפסח בחמץ שכן היה חייב, אף דמשמע משאלה שחמץ של ראובן לכד היה והפסיד אצל שפסח וה"ל פשיעה בבגדים דפסור, ע"ש: ומכ"ש להשי"ן סימן שסג שחולק על ורש"ל וס"ל דשומר כמו גזלן וימצי אמר הרי שלך לפניך

באר הגולה

שיפסד לגמרי לא ימכר אלא ימחין על הבגדים, וכמו שכתב שם המחבר ולא יגע בפקדון אפלו יודע בודאי שיצולו בזמן פלוני או יאנס אותו השלטון, שמא יבואו הבגדים קדם וישלו ממנו. ובאמת כבר עמד בזה האילה ובה ונענין שם שפיר, דאפשר דכונת הפגן-אברהם דוקא קרוב משל לשעה חמישית, עד כאן לשונו, ונראה לומר שרצו הדבר שיבואו הבגדים בזמן מוצץ בזה, אבל באמת אין זה ענין לדברי מגדל-אברהם שפלה השעם בשלם ימצא קונים בשעה חמישית. ואף-על-פי-כן לא יצונו לדחות לגמרי דברי מגדל-אברהם דמסתבר טעמה, ודברי המחבר שם בחש"ן משפ"ט בדין דאנסתו שלטון קשים בסבאר, דמורה שם דין דאנסתו שלטון לסעין הקודם דחמץ אסור למכור עד שעה חמישית, וגם שם גזרת אוריתא פאנסתו שלטון דמי; ובאמת הוא ראה לסתור לכאורה, שהרי אדרבה, משעה חמישית ואילך הותרו לו למכור, ואין לו להמתין על הבגדים עד שעה ששית שיאנס אותו אוריתא, אלא דהייב שיפסד לגמרי אין לו להמתין שמא יבואו הבגדים. ואם כן לפי זה אפשר גם-כן לומר עוד דאם מפשר שלא ימצא קונים בשעה חמישית ואם-כן יפסד לגמרי, אין לו להמתין גם על שעה חמישית, ובשעה רביעית יכול למכור כשראה שהבגדים לא באו, ודברי הפגן-אברהם. וענין שם בסמ"ע, ואפשר שכוון לדברינו, דהנה ישנם שם אין צריך להמתין עד הזמן האחרון שיבוא השלטון מחמת השעם שמא יבואו הבגדים, אלא מרווחין גס-כן מעט זמן מקדם כמו בענינו שעה חמישית ונלפי זה אין קנאי על הפגן-אברהם משום, אכן לשונו מגמגם, וצריך עין: * אם קנו וכו' מתר. ענין משנה ברורה שהבאנו דעת המחמירים בזה, ודע, דלדידהו לאו דוקא לאחר שש דהוא אסור דאוריתא לרב הפוסקים, הוא הדין לאחר פסח אם מכר חמץ שעבר עליו הפסח אסור גס-כן למכור למנות מדמיו אף-על-גב דאין אסור החמץ עצמו אלא מדרבנן, ממכר בחילוף ד' בע"פ"י ותוספות, ומסתברא דהוא הדין לפי זה אם מכר בתחלת שש דגס-כן אסור מדרבנן הוא, אסור לו לקנות מן

הַלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תַּמָּג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יב]

אָפֿשֶׁר דִּיכּוֹל לִזְמַר לֹא יִהְיֶה שְׁלֵף לְפָנֶיךָ⁽²⁰⁾.

(20) שהרי מלוח על המשכן דינו כשומר (מג"א ס"ק ה). ובטעם הדבר ששומר פטור באופן זה, כתב הש"ך (חומ"ס סי' שסג ס"ק ז) שאין השכל נותן שדינו של שומר יהיה גרוע מדינו של גזלן, שלגביו כתב השו"ע שם (ס"א) שלאחר הפסח יכול להחזיר את החמץ שגזל, ולומר 'הרי שלך לפניך'. והנתיבות המשפט שם (ס"ק ג) כתב, שחמץ שעבר עליו הפסח הוא 'היזק שאינו ניכר', ומשום כך אף המזיק חפץ בהיזק כזה אינו חייב כשהוא שוגג, ולכן שומר אינו חייב בזה אפילו כשהוא פושע בדבר, משום שהיזק שנעשה בבית השומר ואפילו בפשיעה, אינו גרוע מהיזק בידים שלא בכוונה.

[משנ"ב ס"ק יד]

וְאִם-עַל-גֵּב דִּהוּא אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו, מִכָּל מְקוֹם צָרִיךְ לְבַעֲרוֹ כְּדִי שֶׁלֹא יַעֲבֹר עָלָיו הַמִּפְקִידוֹ⁽²¹⁾.

(21) ואם מת בעל החמץ ואין לו יורשים [כגון גר שמת, או ישראל שמת בערב פסח אחר חצות, שכיון שהחמץ אסור בהנאה אין יורשיו זוכים בו], כתב בשו"ת נדע ביהודה (מהדו"ק אור"ח סי' טו) שאין מצוה לבער חמץ זה, שהרי אין לו בעלים שעובר עליו באיסור 'בל יראה' ו'בל ימצא'.

[משנ"ב שם]

דִּישׁ עָלָיו חַיִּיב מִן הַתּוֹרָה לְבַעֵר אִף שֶׁהַחֲמֵץ אֵינוֹ שְׁלֹו, כִּינֵן שֶׁהַחֲמֵץ כִּבְיָתוֹ וְהוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל⁽²²⁾.

(22) ולדעה זו, כתב הבית מאיר (ס"ב) שהכתוב "לא יראה לך חמץ" אינו מכונן על כל יחיד בפרט, אלא כלל ישראל מכותנים בלשון יחיד, והכתוב לא בא למעט אלא חמץ של נכרי, ולכן כל מי שברשותו חמץ של ישראל הרי זה חייב לבערו [גם אם לא קיבל עליו אחריות].